

Religion og religiøsitet i medierne.

Johanne Pedersen Berg

Kandidatstuderende i Kultur og formidling ved Syddansk Universitet

Indholdsfortegnelse.

Indledning.....	s. 3
Kirken som det første massemedie.....	s. 4
Tro og massemedier i dag.....	s. 4
Diskursanalyse.....	s. 6
Observationer.....	s. 8
Religion set ud fra et kommercielt synspunkt.....	s. 15
Religioners modsætninger.....	s.17
Religion set ud fra et spirituelt synspunkt	s.19
Skal vi til at definere religion og religiøsitet på nye måder?.....	s.22
Konklusion.....	s.23
Perspektivering.....	s.25

Indledning

Kirken var et af de allerførste massemedier. Måske er dette udsagn svært at tro, når vi ser på vores forståelse af medier: TV, internet, radio, aviser mm. Men ser vi tilbage i tiden – helt tilbage til Kristendommens indtog i Danmark - så havde kirken faktisk en rolle i samfundet, svarende lidt til den rolle vores moderne medier har indtaget i dag. Før bogtrykkerkunsten kom, hvor div. tekster blev spredt, havde kirken mediemonopol og vil man være mere moderne, kan man sige, at kirken var datidens "public service". I kirken kunne man få læst den samme tekst op på samme tid over hele landet!. Men med bogtrykkerkunsten og senere TV, radio, internet og aviser måtte kirken opgive sin plads som eneste medie.

I dag taler mange kritikere om, at verden er blevet *medialiseret*. Herved forstås, at alle samfundets institutioner i stigende grad er blevet afhængige af medierne i deres virkeⁱⁱ. Og dette gælder også kirken. Medierne har ændret på forholdet mellem tro og viden, og i et postmoderne samfund kan individet sammensætte sin religion, som det ønsker. For den nutidigt troende udgør de store verdensreligioner ikke afgrænsede tanke-systemer, men i stedet skattekister af symboler og ritualer, hvorfra man kan sammenstykke sin egen religiøse ikonografi, og hertil er de moderne massemedier storleverandørⁱⁱⁱ.

I dette lys skal rapporten "Studie af religion og religiøsitet i medierne" ses.

Rapporten har et overordnet formål:

At se nærmere på, hvordan DR og TV2 i en given periode og i udvalgte udsendelser har valgt at repræsentere religiøsitet med udgangspunkt i følgende nøgleord:

- Er religiøsitet anvendt som et negativt eller et positivt ladet ord?
- Hvordan og hvor ofte kobles religiøsitet og politik?
- Hvilke relevante fakta-oplysninger er der i de undersøgte udsendelser/indslag?
- Hvordan behandles begreberne: Kirke, menighed og sekt?

Kirken som det første massemedie

Man kan som sagt sige, at kirken var verdens første massemedie, hvor alle havde mulighed for at høre samme tekst læst op på samme tid, præcis, som hvis alle i Danmark tændte for DR1 en søndag kl.17. Men kirkens "mediemonopol" blev brudt – først af bogtrykkerkunsten og siden hen af opkommende massemedier, i første omgang filmen. Kirken var dog stadig synlig i landskabet og i borgernes bevidsthed. Der var en overgang, hvor der ikke måtte vises film i kirketiden^{iv}. Allerede her ser vi, hvordan kirken har været klar over mediets tiltrækningskraft. Men faktisk ligner kirken vor tids medier, og især TV, på flere måder end man lige tror. Faktisk har mediernes samtaler på samme måde som selskabelig snak først og fremmest samværet som formål. Kommunikation er målet^v. Lidt den samme funktion kan man sige, at kirken har. Her tæller samværet også ligesom kommunikation er en vigtig del af gudstjenesten. Her handler det om "Ordet". Medier er et virtuelt mødested, hvor man kan mødes til hverdag og fest. Denne funktion har kirken før varetaget^{vi}.

Tro og massemedier i dag

Vi lever i dag i et moderne samfund, hvor massemedierne i stigende grad rækker ud efter os. Det moderne menneske er i højere grad blevet i stand til at vælge selv og i dag træffer vi helt personlige valg, når det kommer til religion. Blandt helt almindelige mennesker tales der ofte om, hvor mange valg vi har i dag. Når man vælger ét til, vælger man noget andet fra. Man kan derfor sige, at nutidens individ er et søgende individ. Vi er orienteret om selvet – om at skabe os selv. Men når mennesket skal skabe sig selv i et virvar af valg, så ser vi også, at formen og grænserne for, hvad vi ser som "religion" ændrer sig. Når religion og medier påvirker hinanden, opstår der en religiøs-symbolisk markedsplads. Medierne kan bibringe et bredere spekter af symbolske ressourcer. Vi ser derfor en drejning hen mod, at det religiøse har at gøre med spiritualitet^{vii}. Man kan stille spørgsmålet, hvorfor denne markedsplads af religion, symboler og spiritualitet er nødvendig? Hvad er det, der trækker i mennesket? Hvorfor holder vi mennesker fast i religionen, hvis der er uendelige tilbud fra andre sider? Religion opfylder behovet for fællesskab. Religiøse budskaber kan dulme angsten for friheden og i modsætning til videnskabelig vished lover religiøse budskaber tryghed, tradition og fællesskab^{viii}. Men vi lever også i en verden fuld af massemedier. Derfor må kirken og religioner generelt tage højde for en virkelighed, hvor individet er langt mere mobilt i både

åndelig, social og geografisk forstand. Fx er kirkegang for en moderne dansker blot én blandt flere muligheder for religiøse oplevelser. Religionerne gennemlever en omfattende forandring og fornyelse^x. Men hvornår er noget overtro? Hvornår er noget spiritualitet? Og hvornår taler vi om religiøsitet? Disse grænser er blevet noget uklare, og man kan stille sig selv spørgsmålet, hvad der får størst mediedækning. Måske fremmer medierne i sig selv overtro ved fremstillingen af stereotyper. Kan man fx tale om overtro, når det kommer til generalisering af muslimer? Overtroen kan være spøgelse i mange udklædninger og i modsætning til tro, så er overtroen ikke bundet til public-serviceforpligtelsernes oplysningsidealer^x. For at følge med tiden må religionerne ind i medieverdenen. Religiøse traditioner verden over nægter at acceptere den marginaliserede og privatiserede rolle som moderniteten og sekulariseringen har reserveret til dem^{xi}. Derfor må religionerne få fæste i medieverdenen. Dette har konsekvenser. Det religiøse overlever nemlig i nye trosmåder og nye repræsentationer^{xii}, og det er her vi kan finde drejningen mod spiritualitet, som det moderne menneske har taget.

Vi ser yderligere konsekvenser af religioner i medieverdenen. Det religiøse kan give os kulturelle ressourcer, fx omkring gæstfrihed, forståelse og det at byde "den anden" velkommen^{xiii}. Men da de mediebundne manifestationer af religion altid er bundet til nationale fænomener i deres produktion eller organisation, så vil de også altid være nationale. Dette har en effekt på vores kulturforståelse – herunder politik. Religionen bliver et socialt bånd. Det giver fx danskerne en følelse af sammenhørighed, kulturelt og politisk^{xiv}. Nogle vil mene, at religion og politik altid har hængt sammen. Konsekvenserne heraf er ikke nødvendigvis positive. Hvis religion og politik hænger sammen og bliver fremstillet gennem massemedier, så er der grobund for racisme og stereotypificering. TV kan appellere til tro ved at vise ting, som truer troen. Dette ser vi fx i nyhederne. Der dannes herved en homogen individualitet identificeret som en gruppe eller en etnisk gruppe^{xv}. Når grupper dannes, vil de oftest identificere sig selv ved at italesætte, hvad de ikke er – derved kreeres "den anden", modsætningen. Og overfor modsætningen er der frygt. Frygten for muslimer har skabt negative stereotyper af Islam generelt og arabere i særdeleshed, og dette bliver bevaret gennem medierne og Hollywood. Der vises hændelser, der fører til, at stereotype billeder af muslimer skabes, og at der skabes en afstand til muslimer og islamisk kultur. Eksempler herpå er Golfkrigen og 11. september, som i USA har skabt et negativt billede af muslimer^{xvi}. Det samme ses i Danmark, fx gennem terrorsagen fra Vollsmose. Et endnu tydeligere eksempel er Muhammedkrisen. Forskernes kritik af denne virkning er tydelig.

TV er i dag blevet noget, vi alle læner os op ad. Det kan være svært ikke at stole på medierne. TV giver os følelsen af "at se for at tro"^{xvii}. Vi kender alle sætningen: "Det skal jeg se, før jeg tror det". Medierne giver rigelig mulighed herfor. Men medierne kan også nedgøre troen. Det handler jo netop om at tro på noget, der ikke altid kan ses. Måske simplificerer medierne? Hermed kommer der en "vinder" og en "taber" – tingene bliver sort/hvide. Dette har konsekvenser, for så stammer virkelighed og identitet begge fra en relativt ubevidst fortolkning af visuel opfattelse – som vi får gennem medier^{xviii}. Dette kan være med til at bevirke at Vesten og Kristendommen nu ses som uadskillelige^{xix}.

Der er dog også positive ting ved mediedækningen af religioner. Det kan have indflydelse på forståelsen for anderledes og nye religioner og folk fra andre kulturer. Man kan som individ vælge, hvilke budskaber man ønsker at høre nærmere om, og man er ikke længere begrænset af landegrænser eller nationale kanaler. Mange religioner udbredes ved, at de italesætter sig i medierne, men noget helt specifikt med Kristendommen og medierne er, at man her også er med til de religiøse begivenheder – "live".

Faktum er, at religion og religiøsitet er inde i en stor udvikling, og at medierne er med til at fremskynde denne udvikling. Nye trosmåder springer frem, nye bånd knyttes, grænser dannes, grænser ophæves, stereotyper skabes og med mediernes endeløse muligheder og individets uendeligt mange valg, er det næppe sikkert, at vi har set enden på samspillet mellem religion, medier, kultur og politik.

Diskursanalyse

Diskursanalyse er den analysemetode, som er blevet benyttet i denne rapport. Diskursanalyse handler i bund og grund om, at man lægger mærke til og analyserer, hvordan mennesker taler om ting. Når man taler om noget på en bestemt måde, kaldes det en diskurs. Når man taler om en bestemt slags mennesker på en bestemt måde, så siger man, at man taler disse mennesker ind i en diskurs – man sætter dem ind i en bestemt sammenhæng ud fra den måde, man taler om dem på, og dette får nogle sociale konsekvenser for disse mennesker. Man kan for eksempel tale om muslimske kvinder som værende undertrykte. Dette vil sætte dem ind i en bestemt sammenhæng, som får sociale konsekvenser for dem. Det kan betyde, at snakken om dem måske vil indeholde nogle bestemte temaer – at man fx

sjældent taler om muslimske kvinder uden også at tale om tørklæde og undertrykkelse. Dette kan bevirke, at mennesker kommer til at opfatte dette "billede" af muslimske kvinder som naturligt. I diskursanalyse ser man derfor på, hvorfor nogle diskurser – nogle måder at tale om tingene på – ses som naturlige og bliver en fast del af vores "talen om ting", mens andre diskurser ikke holder ved men forsvinder igen.

Diskursanalyse har mange egenskaber som analysemetode. Noget, det kan bruges til, er at se på identitets- og gruppedannelse, hvilket er aktuelt for emnet "religion og religiøsitet i medierne". Når man ser på diskurser – bestemte måder at tale om tingene på – så kan man se på, hvordan individer placerer sig i forhold til diskurserne. Til hver position knyttes forventninger til opførsel, og hvad man siger. Der er aldrig én diskurs, som er den bestemmende, for der findes det, man kalder moddiskurser, altså måder at tale om tingene på, der går imod andre måder at tale om tingene på. Ligeledes er mennesket ikke fanget i én fast diskurs. Man kan endog tale om moddiskurser indeni mennesker. Det enkelte menneske kan også placere sig selv i flere forskellige positioner af forskellige diskurser. Man kan fx være både "far", "ægteemand" og "søn". Disse diskurser er ikke nødvendigvis modstridende men blot forskellige positioner, det samme menneske kan tage i forskellige sammenhænge. Det vil også sige, at mennesket ikke er helt, men splittet. Det består af mange forskellige måder at definere sig selv og andre på. Det stiler mod at blive helt, og her kan vi måske også se, hvorfor religiøsitet er vokset til også at omfatte spiritualitet. Vi ser her igen det søgende individ, som stiler mod at blive helt.

Ud fra forskellige diskurser har vi forskellige ideer om, hvad forskellige identiteter indeholder/indebærer. Dvs. at eksempelvis "mand" kan have forskellige diskurser, som tilbyder indholdsudfyldninger. "Mand" kan fx være lig med "styrke". Herved etableres hvad en mand er – og hvad han ikke er – altså hvad han er forskellig fra. Det samme kan siges for gruppedannelse. Her ekskluderer man også "den anden", altså det man er forskellig fra. Netop i denne handling kommer gruppen til eksistens, da den får en identitet. Det sker ved, at man taler om eller for gruppen, og derved sker en repræsentation af en bestemt gruppeidentitet med bestemte gruppediskurser^{xx}.

Helt konkret foregår diskursanalyse på den måde, at det, der siges, noteres ned. Man kan derefter begynde at knytte de ting, der siges, sammen i temaer – fx temaet om muslimske kvinder som undertrykte. Man analyserer ikke selve udtalelserne, men i stedet

prøver man at sætte dem i sammenhæng og se på, *hvad* der siges helt konkret, og derefter analysere *hvilken* betydning det, der siges, får og hvorfor det får den betydning. I denne rapport kan man derfor bruge diskursanalyse til at spørge: Er der bestemte måder at omtale religion på? Er disse måder tilfældige eller bruges de bevidst? Og til hvilke formål?

Observationer

Undersøgelsen af religion og religiøsitet i medierne foregik gennem observationer af Aftenshowet, God Aften Danmark samt den tidlige og sene TV-Avis på DR1 og de tidlige nyheder på TV2. Metoden var registrering af omtalen af religion og religiøsitet i disse udsendelser samt en diskursanalyse af samlede data. Observation foregik over en måned i efteråret 2007, helt præcist fra 8.oktober 2007 – 4.november 2007. Der blev foretaget observationer af programmernes indhold omhandlende religion og religiøsitet, dag for dag. Resultaterne ses i nedenstående skema:

<u>Dato</u>	<u>Kanal</u>	<u>Udsendelse</u>	<u>Observering</u>
08.10.07	DR1	Aftenshowet	-
08.10.07	DR1	TV Avisen	-
08.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
08.10.07	TV2	Nyhederne	-
09.10.07	DR1	Aftenshowet	-
09.10.07	DR1	TV Avisen	Flere tusinde på flugt fra voldsomme kampe i grænseområdet mellem Pakistan og Afghanistan pga. oprører fra religiøse stammer.
09.10.07	TV2	Go Aften Danmark	Omtale af filmen "Kunsten at græde i kor". Her vises billeder fra en begravelse, hvor stemningen er på kogepunktet.
09.10.07	TV2	Nyhederne	Der vises billeder af kirkelig begravelse af en dansk konstabel død i Afghanistan.
10.10.07	DR1	Aftenshowet	Her tales om Ramadanen. Ramadanen sammenlignes med julen →solidaritet, hygge, mad og fest.
10.10.07	DR1	TV Avisen	-

7			
10.10.0 7	TV2	Go Aften Danmark	-
10.10.0 7	TV2	Nyhederne	Begravelse i den kirstne-armenske kirke i Bagdad. Stigende vold fører til flere døde. To kister vises og et stort billede af et kors.
11.10.0 7	DR1	Aftenshowet	-
11.10.0 7	DR1	TV Avisen	-
11.10.0 7	TV2	Go Aften Danmark	Der tales om filmen "Guldhornene". Her nævnes de nordiske guder.
11.10.0 7	TV2	Nyhederne	- Sygeplejesker klager over reklame for JBS-undertøj. Her vises reklamebillede af delvist afklædt nonne med bibel og kors. - Der tales om munke i Myanmar. Der er forsvundet tusinder af munke om natten. Er de flygtet eller anholdt? Klostrene er tomme. Landets næststørste kloster havde næsten 1500 munke. Nu er der mindre end 100.
12.10.0 7	DR1	Aftenshowet	-
12.10.0 7	DR1	TV Avisen	-
12.10.0 7	TV2	Go Aften Danmark	-
12.10.0 7	TV2	Nyhederne	-
13.10.0 7	DR1	Aftenshowet	-
13.10.0 7	DR1	TV Avisen	-
13.10.0 7	TV2	Go Aften Danmark	-
13.10.0 7	TV2	Nyhederne	-
14.10.0 7	DR1	Aftenshowet	-
14.10.0 7	DR1	TV Avisen	Her nævnes Asmaa Abdol Hamid og spørgsmålet stilles om man kan blande religion og politik?
14.10.0 7	TV2	Go Aften Danmark	-
14.10.0 7	TV2	Nyhederne	Asmaa Abdol-Hamid taler om at "smide tørklædet i ringen" efter endnu en afstemning om at lade hende stille op for Enhedslisten.
15.10.0 7	DR1	Aftenshowet	-

15.10.0 7	DR1	TV Avisen	-
15.10.0 7	TV2	Go Aften Danmark	Der tales om skuespilleren Richard Gere og om Dalai Lama. Richard gere er troende buddhist ligesom Dalai Lama og vil gøre et indspark for www.engodsag.dk .
15.10.0 7	TV2	Nyhederne	<p>- Terrorsagen fra Vollsmose. Kronvidnet er afhørt og her nævnes det, hvordan han var med i Islamisk trossamfund, hvor han konverterede til Islam og troede på Jihad og Al-Qaeda.</p> <p>- Der holdes Ramadanfest på Flakhaven i Odense. Der oplyses om ramadanen på gaden. Viceborgmesteren er sur. Han mener ikke man kan holde fest for kun én religion. Rådmanden er uenig: Rådhuset er stedet hvor mennesker samles. Det er første gang en dansk by holder offentlig Ramadanfest.</p>
16.10.0 7	DR1	Aftenshowet	-
16.10.0 7	DR1	TV Avisen	<p>Her tales om konceptet "virksomhedspræst". Præsterne vil ud til arbejdspladserne. De mener at kunne tage sig af menneskernes liv på hjemmebane ved dette.</p> <p>Præsten som et erhvervstilbud – ligesom man tilbyder præster i fængsler. Codan bruges som eksempel. De har en præst. Præsten skal bruges som professionel samtalepartner og lytte til glæder og sorger.</p> <p>Biskop Jan Lindhardt synes det er en god idé.</p> <p>Religionsforsker Tim Jensen er imod, da han synes det minder om religion som indoktrinering.</p> <p>Lindhardt: Der hvor folk er ude skal præsten med.</p> <p>Jensen: En form for indre mission – det er ikke godt at missionere.</p> <p>Lindhardt: Præsten som sjælesørger. Kan inddrage det daglige.</p> <p>Jensen: Kirken skal ikke var en vare eller kommercialiseret. Hvis præsten skal være spirituel coach, hvor er så folkekirkens tradition?</p> <p>Lindhardt: Præsten kan give noget penge ikke hjælper på. Der er mange religioner på en</p>

			arbejdsplads. Folk kan endda se selvudvikling som en religion.
16.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
16.10.07	TV2	Nyhederne	-
17.10.07	DR1	Aftenshowet	-
17.10.07	DR1	TV Avisen	-
17.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
17.10.07	TV2	Nyhederne	-
18.10.07	DR1	Aftenshowet	-
18.10.07	DR1	TV Avisen	-
18.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
18.10.07	TV2	Nyhederne	-
19.10.07	DR1	Aftenshowet	-
19.10.07	DR1	TV Avisen	Her tales om "militante islamister"
19.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
19.10.07	TV2	Nyhederne	-
20.10.07	DR1	Aftenshowet	-
20.10.07	DR1	TV Avisen	Her tales om en film, som går bag om unge ekstremister. Hvad får en ung muslim til at blive terrorist? "At sælge sig for Allah". Billeder af unge terrorister. Her påstås, at der er et socialt mønster hos ekstremister. De kommer fra svage sociale miljøer.
20.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
20.10.07	TV2	Nyhederne	Her tales om Franciskanermunke i Te Bronx i USA. De laver velgørenhed. De beder bønner men rapper også og spiller rockmusik for at sprede budskabet. Hundreder af katolikker møder op. Først er der bønnemøde, bagefter blus- og rapmusik. Der oplyses om Franciskanerordenen. Grundlagt

			af Frans af Asisi i 1200-tallet. Munkene lever blandt de fattigste og tigger for føden.
21.10.07	DR1	Aftenshowet	-
21.10.07	DR1	TV Avisen	-
21.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
21.10.07	TV2	Nyhederne	-
22.10.07	DR1	Aftenshowet	-
22.10.07	DR1	TV Avisen	-
22.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
22.10.07	TV2	Nyhederne	-
23.10.07	DR1	Aftenshowet	-
23.10.07	DR1	TV Avisen	-
23.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
23.10.07	TV2	Nyhederne	-
24.10.07	DR1	Aftenshowet	-
24.10.07	DR1	TV Avisen	-
24.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
24.10.07	TV2	Nyhederne	-
25.10.07	DR1	Aftenshowet	-
25.10.07	DR1	TV Avisen	Her tales om en kampagne fra Dansk Folkeparti, som benytter muhammedtegninger samt citater fra en bog om Islam fra 1683. Det noteres, at muslimerne i Danmark ikke lader sig provokere.
25.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
25.10.07	TV2	Nyhederne	-
26.10.07	DR1	Aftenshowet	-
26.10.07	DR1	TV Avisen	-

7			
26.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
26.10.07	TV2	Nyhederne	Asmaa Abdol-Hamid giver igen mod Dansk Folkepartis vangplakat, hvor Muhammed er afbilledet. Muhammedkrisen er trukket ind i valgkampen. Der tales om Hamids værdier, fx at hun ikke vil give hånd til en mand.
27.10.07	DR1	Aftenshowet	-
27.10.07	DR1	TV Avisen	-
27.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
27.10.07	TV2	Nyhederne	-
28.10.07	DR1	Aftenshowet	-
28.10.07	DR1	TV Avisen	-
28.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
28.10.07	TV2	Nyhederne	-
29.10.07	DR1	Aftenshowet	-
29.10.07	DR1	TV Avisen	-
29.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
29.10.07	TV2	Nyhederne	-
30.10.07	DR1	Aftenshowet	-
30.10.07	DR1	TV Avisen	Dansk Folkepartis kampagneplakat med Muhammed afbilledet fordømmes i den muslimske verden af stormuftien. Plakaten kaldes uciviliseret og hadefuld.
30.10.07	TV2	Go Aften Danmark	-
30.10.07	TV2	Nyhederne	Mange folkeskoleelever er ikke sikre på om jødeudryddelserne har fundet sted. Der er internetsider, der påstår det modsatte.
31.10.07	DR1	Aftenshowet	-
31.10.07	DR1	TV Avisen	-

31.10.0 7	TV2	Go Aften Danmark	-
31.10.0 7	TV2	Nyhederne	-
01.11.0 7	DR1	Aftenshowet	-
01.11.0 7	DR1	TV Avisen	-
01.11.0 7	TV2	Go Aften Danmark	-
01.11.0 7	TV2	Nyhederne	-
02.11.0 7	DR1	Aftenshowet	-
02.11.0 7	DR1	TV Avisen	-
02.11.0 7	TV2	Go Aften Danmark	-
02.11.0 7	TV2	Nyhederne	-
03.11.0 7	DR1	Aftenshowet	-
03.11.0 7	DR1	TV Avisen	Her nævnes, at der i Pakistan har været angreb fra islamister.
03.11.0 7	TV2	Go Aften Danmark	-
03.11.0 7	TV2	Nyhederne	-

Ud af disse observationer fremkommer nogle meget klare temaer ud fra den måde, der bliver talt om tingene på, og disse temaer er her opstillet og grupperet:

<i>Temaer</i>	<i>Datoer og observationer</i>
Tema 1: Krig/terror og religion	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 9.10.07 (TV Avisen DR1): Flere tusinde på flugt fra voldsomme kampe i grænseområdet mellem Pakistan og Afghanistan pga. oprører fra religiøse stammer. ❖ 9.10.07 (Nyhederne TV2): Der vises billeder af kirkelig begravelse af en dansk konstabel død i Afghanistan. ❖ 10.10.07 (Nyhederne TV2): Begravelse i den kirstne-armenske kirke i Bagdad. Stigende vold fører til flere døde. To kister vises og et stort billede af et kors.

	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 11.10.07 (Nyhederne TV2): Der tales om munke i Myanmar. Der er forsvundet tusinder af munke om natten. Er de flygtet eller anholdt? Klostrene er tomme. Landets næststørste kloster havde næsten 1500 munke. Nu er der mindre end 100. ❖ 15.10.07 (Nyhederne TV2): Terrorsagen fra Vollsmose. Kronvidnet er afhørt og her nævnes det, hvordan han var med i Islamisk trossamfund, hvor han konverterede til Islam og troede på Jihad og Al-Qaeda. ❖ 19.10.07 (TV Avisen DR1): Her tales om "militante islamister" ❖ 20.10.07 (TV Avisen DR1): Her tales om en film, som går bag om unge ekstremister. Hvad får en ung muslim til at blive terrorist? "At sælge sig for Allah". Billeder af unge terrorister. Her påstås, at der er et socialt mønster hos ekstremister. De kommer fra svage sociale miljøer. ❖ 3.11.07 (TV Avisen DR1): Her nævnes, at der i Pakistan har været angreb fra islamister.
<p>Tema 2: Religiøse modsætninger – Kristendommen og Islam</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 14.10.07 (TV Avisen DR1): Her nævnes Asmaa Abdol Hamid og spørgsmålet stilles om man kan blande religion og politik? ❖ 14.10.07 (Nyhederne TV2): Asmaa Abdol-Hamid taler om at "smide tørklædet i ringen" efter endnu en afstemning om at lade hende stille op for Enhedslisten. ❖ 25.10.07 (TV Avisen DR1): Her tales om en kampagne fra Dansk Folkeparti, som benytter muhammedtegninger samt citerer fra en bog om Islam fra 1683. Det noteres, at muslimerne i Danmark ikke lader sig provokere. ❖ 26.10.07 (Nyhederne TV2): Asmaa Abdol-Hamid giver igen mod Dansk Folkepartis valgplakat, hvor Muhammed er afbilledet. Muhammedkrisen er trukket ind i valgkampen. Der tales om Hamids værdier, fx at hun ikke vil give hånd til en mand. ❖ 30.10.07 (TV Avisen DR1): Dansk Folkepartis kampagneplakat med

	<p>Muhammed afbilledet fordømmes i den muslimske verden af stormuftien. Plakaten kaldes uciviliseret og hadefuldt.</p>
Tema 3: Religion og spiritualitet	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 15.10.07 (GoAften Danmark TV2): Der tales om skuespilleren Richard Gere og om Dalai Lama. Richard Gere er troende buddhist ligesom Dalai Lama og vil gøre et indspark for www.engodsag.dk. ❖ 16.10.07 (TVAvisen DR1): Her tales om konceptet "virksomhedspræst". Præsterne vil ud til arbejdspladserne. De mener at kunne tage sig af menneskernes liv på hjemmebane ved dette. Præsten som et erhvervstilbud – ligesom man tilbyder præster i fængsler. Codan bruges som eksempel. De har en præst. Præsten skal bruges som professionel samtalepartner og lytte til glæder og sorger. Biskop Jan Lindhardt synes det er en god idé. Religionsforsker Tim Jensen er imod, da han synes det minder om religion som indoktrinering. Lindhardt: Der hvor folk er ude skal præsten med. Jensen: En form for indre mission – det er ikke godt at missionere. Lindhardt: Præsten som sjælesørger. Kan inddrage det daglige. Jensen: Kirken skal ikke være en vare eller kommercialiseret. Hvis præsten skal være spirituel coach, hvor er så folkekirkens tradition? Lindhardt: Præsten kan give noget penge ikke hjælper på. Der er mange religioner på en arbejdsplads. Folk kan endda se selvudvikling som en religion.
Tema 4: Religion og kultur	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 9.10.07 (GoAften Danmark TV2): Omtale af filmen "Kunsten at græde i kor". Her vises billeder fra en begravelse, hvor stemningen er på kogepunktet. ❖ 10.10.07 (Aftenshowet DR1): Her tales om Ramadanen. Ramadanen sammenlignes med julen → solidaritet, hygge, mad og fest. ❖ 11.10.07 (GoAften Danmark TV2): Der tales om filmen "Guldhornene". Her nævnes de nordiske guder. ❖ 15.10.07 (Nyhederne TV2): Der holdes Ramadanfest på Flakhaven i Odense. Der

	<p>oplyses om Ramadanen på gaden. Viceborgmesteren er sur. Han mener ikke man kan holde fest for kun én religion. Rådmanden er uenig: Rådhuset er stedet hvor mennesker samles. Det er første gang en dansk by holder offentlig Ramadanfest.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ 30.10.07 (Nyhederne TV2): Mange folkeskoleelever er ikke sikre på om jødeudryddelserne har fundet sted. Der er internetsider, der påstår det modsatte.
<p>Tema 5: Religion som kommerciel</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ 11.10.07 (Nyhederne TV2): Sygeplejesker klager over reklame for JBS-undertøj. Her vises reklamebillede af delvist afklædt nonne med bibel og kors. ❖ 20.10.07 (Nyhederne TV2): Her tales om Franciskanermunke i The Bronx i USA. De laver velgørehed. De beder bønner men rapper også og spiller rockmusik for at sprede budskabet. Hundreder af katolikker møder op. Først er der bønnemøde, bagefter blues- og rapmusik. Der oplyses om Franciskanerordenen. Grundlagt af Frans af Asisi i 1200-tallet. Munkene lever blandt de fattigste og tigger for føden.

Religion set ud fra et kommercielt synspunkt

Det første tema at tage fat på er religionen som kommerciel. Herved forstås, at religionen er trådt ind på et nyt marked – et marked, hvor den kan reklamere for sig selv eller andet og hvor der tages alternative midler i brug for at højne forståelsen, dyrkelsen, være med til at fremme eller øge kendskabet til en religion. Vi ser det så småt i ovenstående observationer, hvor religionen titter frem i en undertøjsreklame. Her er det dog ikke til religionens fordel men måske mere ment som en provokation. Religionen bliver derved fremstillet som noget strengt – som modsætningen til det frække. Men et tydeligere eksempel på, hvordan religionen kommercialiseres ser vi i det andet eksempel, hvor Franciskanermunke går på gaden med blues- og rapmusik for at sprede budskabet om religion. En orden fra 1200-tallet tager helt nye metoder i brug for at fremme sit budskab. Gammelt møder nyt i et forsøg på at give en følelse af noget universelt – troen. Man kan hermed sige, at helt moderne midler tages i brug sammen med religion og religiøsitet. Disse midler har tidligere være forbudt af fx

Kirken, men nu ser vi, hvordan de samarbejder med religionen således, at religionen kan overleve – om end i en lidt ændret form.

Et sted, hvor man tydeligt ser, at religionen bliver kommerciel er i USA. I USA har man God Channel, hvor der prædikes og der tales om Kristendommen 24 timer i døgnet. Et tema var "What if Jesus was a cruise line" som oversat betyder "Hvad hvis Jesus var et krydstogtskib". I USA kan man købe T-shirts med Jesus på, man kan få kaffekrus med Jesus og i det hele taget alverdens merchandise. Når man kører gennem landskabet, finder man plakater med reklamer som: "Har du mødt Jesus" og der er kristne radiostationer, der spiller kristen musik fra kristne pladeselskaber. Man kan sige, at Kristendommen i USA er et brand for sig selv – den sælger sig selv på samme måde som musikindustrien, som modetøj og er ligeså god til markedsføring som Coca Cola.

Men hvorfor er kristendommen i USA så kommerciel? Hvorfor er den blevet et brand? Og hvad opnår man herved? I USA er kristendommen kommet ind i politik. Præsidenten får stemmer ved at erklære sig som religiøs og hele landets grundlag har tætte forbindelser til Kristendommen selvom der er religionsfrihed. I USA er kirkerne selvstændige. De lever på donationer og fungerer lidt som Danmarks forsamlingshuse og kommuner. Her mødes folk og her får man et netværk, som man får tilhørsforhold til, og hvorfra man kan hente støtte. Kirkerne iværksætter børnehaver, søndagsskoler, alkoholafvænnning, ægteskabsrådgivning, seksualundervisning og familierådgivning. Til alt dette skal der bruges støtte og derfor er reklame og markedsføring vigtig. En anden vigtig pointe er, at man i USA kan tjene penge på religion og religiøsitet. Vi ser mennesker, der fører sig selv frem som religiøse guruer, og som har skabt et medieimperium ud fra religion og religiøsitet. Et godt eksempel er Tammy Faye Baker (www.tammyfaye.com), som har været aktiv indenfor kristen musik og tv de sidste 25 år. Og hun er blot en ud af mange.

Men er tilstandene så de samme i Danmark? Nej, vi er ikke på samme niveau som USA, når det kommer til kommercialisering af religion og religiøsitet. Det ser ud til, at der tages lettere på religion i Danmark. En reklame for JBS-undertøj med en provokerende nonne (fra observationerne) ville måske være blevet bandlyst i USA men i Danmark er det anderledes. Her er religion mere en privatsag, hvor man ikke på samme måde skiltes med sin religiøsitet. Hvis vi skiltes med noget, er det nærmere spiritualitet, som vil blive behandlet senere. Vi er dog gode til at vise billeder fra USA, hvor det religiøse hurtigt sniger sig ind. Alene 11. september,

som var en kæmpe mediebegivenhed, havde meget med religion at gøre, og her kom religion for alvor ud i det offentlige rum. Havde medierne ikke været på pletten den dag, hvor vi alle "live" så World Trade Center og 3000 mennesker styrte i døden, så havde billedet af religion og religiøsitet måske set anderledes ud. 11. september er et eksempel på, hvor tæt religion og medier kan være sammen og appellere til os alle, og der er ingen tvivl om, at det vakte følelser i os alle at se de to tårne styrte i grus. Det var gennem medierne, at religionen kom ud i det offentlige rum og holdt op med at være en privatsag.

Religioners modsætninger

Ser man på ovenstående observationer, ser man, at modsætningen mellem især Islam og Kristendommen er tydelig i medierne. Asmaa Abdol-Hamid i politik og Muhammedkrisen er to af de områder, som får stor dækning i medierne og som er med til at puste til modsætningen, der kommer til at stå som Islam (Mellemøsten) og Kristendommen (Vesten). Her er politik tæt forbundet med religion og religiøsitet, da ens religion kommer til ikke kun til at signalere ens trosretning men også ens tilhørsforhold – er man vestlig (og moderne) eller er man muslim (og middelalderlig). Muhammedkrisen kommer til at stå som skelsættende mellem det ytringsfrie, moderne Vesten og det diktatoriske, middelalderlige Mellemøsten. En sag om religion bliver gjort til en sag om politik, og dette viser om noget, hvor tæt forbundet religion og politik kan være. Der tales om Islam som værende Middelalderlig og som værende imod ytringsfrihed, hvilket får den konsekvens, at Vesten og Mellemøsten - kristne og muslimer – opstilles som de totale modsætninger, uden at der dog er nogle fakta opgivet om de to religioner, som i bund og grund har meget til fælles.

Medierne er med til at gøre religion og religiøsitet global. Dette har ikke været uden problemer, når vi ser på modsætningen mellem Islam og Kristendommen. Måske har danskerne og de danske medier ikke været bevidste om, at de udtalelser vi kommer med i medierne, ikke længere blot er nationale men globale. Dette gør, at en krise som Muhammedkrisen ikke bliver i Danmark men når ud til hele verden. Verden rykker også ind på lille Danmark, og vi må forholde os til, at folk med andre kulturer og anden religion er her i landet. Man kan altså ikke vælge, hvornår man vil engagere sig i Danmark, og hvornår man vil engagere sig i verden, for vores medier sørger for, at fremstillinger af religioner – bestemte

nationale diskurser omkring religion – spredes til hele verden. Når vi ser på observationerne gjort på DR1 og TV2, hvor der nævnes, at Dansk Folkeparti bruger Muhammedtegningerne helt bevidst, så er medierne igen med til at opstille modsætningen mellem Islam og Kristendom, da mange muslimer ikke kan undgå at føle, at Muhammedtegningerne og den gentagne brug heraf, er et bevidst forsøg på at krænke deres religion^{xxi}. Når vi ser på observationerne omkring modsætningerne mellem Kristendommen og Islam, så ser vi tydeligt, at Asmaa Abdol-Hamids religiøse overbevisning støder sammen med måden, vi i Danmark taler om politik på. Religion og politik og sammensætningen deraf slår igennem i medierne og sætter fokus på både religion og kultur.

Man kan sige, at temaet "Religiøse modsætninger – Kristendommen og Islam" kommer til at gå hånd i hånd med temaerne "Religion og kultur" og "Krig/terror og religion", når man kigger i medierne. Især 11. september har sat ild til dækningen af krig og terror samt diskussionen omkring religion, og her kan man så begynde at se på kulturer, som kommer til at stå som modsætninger. Det er således med mennesker, at den måde de taler om sig selv på, oftest sker ud fra, hvad de mener, de *ikke* er. Det vil altså sige, at vi i disse tider ofte definerer os som fx kristne, fordi vi ikke er muslimer. Eller at muslimer definerer sig ud fra, at de ikke er kristne. Det er sådan, at modsætninger ofte forstærker hinanden. Sort vil altid stå stærkere overfor hvid. Sådan kommer det også til at stå i medierne, som med billeder og ord sat sammen i korte klip ofte kun når at belyse hovedtræk, hvorfor de dybere linier let forsvinder. Vi ser derfor her, at medierne forstærker kontrasten mellem sort og hvid og mellem de forskellige religioner. Billeder kan også være utrolig stærke. I observationen omhandlende begravelse af faldne soldater får synet af kisten med det danske flag over følelser op i de fleste. Om end ikke direkte kommer temaet "Krig/terror og religion" op igen med følelsesvækkende billeder, der sætter tingene på spidsen. Det er værd at være bevidst om, at følelser, der her kan vækkes, ikke kun omhandler medfølelse eller sorg. De kan også være nationalistiske, patriotiske, hadske og racistiske, for hvem har slået soldaten ihjel? En ekstremist. Og i nogle folks øjne er der desværre ikke langt fra ekstremist til islamist til muslim. Dette bevirker, at muslimer igennem dette og lignende indslag let bliver sat i bås som danskernes modsætning, danskernes fjende. Medierne kommer altså – bevidst eller ubevidst til at tale om muslimer som farlige, ikke fordi det er intentionen, men fordi medierne ikke altid kan være ansvarlige for, hvad seerne får ud af billeder og lyd.

Interessant er det, at det konstant er Kristendommen overfor Islam, der fremstilles. Det er på intet tidspunkt Kristendom overfor Buddhismen eller Islam overfor Hinduisme. Men et generelt billede, der kommer frem i dette tema er religion koblet sammen med vold og uroligheder. Munke i Myanmar bliver slået ihjel. Religiøse stammer slås indbyrdes. Angreb fra ekstremister i Pakistan. Terrorsag og Jihad i Vollsrose. I dette tema fremstår religion i sig selv som voldelig – ikke i sine skrifter men i sin udførelse, og i den måde mennesker dyrker deres tro på. Religion kædes sammen med ord som død, vold, bomber, ekstremisme og udryddelse.

Vi ser dog også religion omtalt i en mere "ren" form, hvor facts bliver nævnt. Under temaet "Religion og kultur" omtales bl.a. Ramadanen og de nordiske guder, hvor vi får en smule facts på bordet, men dette er ikke overvældende og krydret med hele indslaget om Ramadanen var debatten omkring, hvorfor denne religiøse højtid skulle gøres til en offentlig fest på Rådhuset, når andre religioner ikke har fået en offentlig fest. Allerede her ser vi igen, at det er en balancegang mellem religionerne, hvor vi ikke kan nævne fx Islam uden også at skulle tale om andre religioner.

Religionernes modsætninger, når vi ser det i en mediesammenhæng, peger i retning af, at religionen ofte defineres ud fra sin modsætning. Vi oplever altså, at der sjældent fortælles om en religion alene, men at religioner i stedet nævnes som modsætningspar. Her er det oftest Kristendommen overfor Islam. Denne måde at fremstille religion på lader os altså tale om religion og religiøsitet på en sådan måde, at det er uløseligt forbundet med modsætninger – oftest med stridigheder, had, krig, vold og terror som underoverskrifter, hvorfor religion i dette tema får en negativ ladning.

Religion set ud fra et spirituelt synspunkt

Fra at tale om religion som modsætningsfyldt koblet med vold og terror, hopper vi nu i den komplet modsatte boldgade. Det er nemlig ikke kun indenfor religioner, at vi finder modsætninger. I fremstillingen af religioner, er der bestemt også modsætninger. I dette tema "Religion og spiritualitet" er det netop fred, sindsro, enighed, det okkulte og universet, der er i fokus. Men før det beskrives nærmere, er det værd at se nærmere på konceptet spiritualitet, specielt koblet med religion. Spiritualisme defineres i Nudansk Ordbog som "en filosofisk

anskuelse, ifølge hvilken sjælen har en selvstændig af legemet uafhængig eksistens eller som antager et åndeligt princip for tilværelsen". Det har altså at gøre med det åndelige – måder at anskue ting på, måder at leve efter – at vores sjæl er på et andet stadie end vores krop. Det er beslægtet med koncepter som feng shui, astrologi, healing, tai chi, dharma, chakra, mantra, tarotkort, yoga etc.

Religion har at gøre med en tro, en gud, gudsdyrkelse, fromhed, gudfrygtighed. Religion er en tro på og en dyrkelse af én eller flere guder og deres lære. Kristendom, Hinduisme, Buddhismen, Jødedom, Islam, og en lang, lang række af afdelinger, sekter, retninger med mere. Religionen kan være til stede i en blød, måske tavs, stille, symbolsk form, og den kan være bastant, fundamentalistisk og næsten nedtromlende i forhold til den anderledes troende. Og så er der igen en række mellemformer.

Spiritualitet er noget andet. Ofte vil vi forbinde spiritualitet med ord som åndrig, beåndet og åndfuldhed. Det har at gøre med menneskets ånd. Man kunne også sige, at spiritualitet har at gøre med det, der er uden for det enkelte menneske, i betydningen, større end det enkelte menneske, den helhed, det kosmos, det fælles større, som det enkelte menneske er en del af, er forbundet med, er afhængig af, og som omvendt er afhængig af det enkelte menneske. Alle mennesker er dele af større helheder^{xxii}. Spiritualitet synes interessant at kigge på, for her ser vi en mangfoldighed af måder at dyrke det spirituelle – og det religiøse - på. Og det spirituelle og det religiøse har meget til fælles. Nutidens menneske er et søgende menneske. Vi er oplyste og vidensbegærlige og søger konstant viden om os selv. Hvem er vi? Hvor kommer vi fra? Er der en mening med livet? Hvad sker der når vi dør? Er der noget det hinsides? Dette er alle spørgsmål, der optager de fleste mennesker i dag. Før i tiden var det Kirken, der kunne svare på disse spørgsmål ved hjælp af Bibelen, men i dag er svarene mere flydende og da mennesket i dag er et menneske med en verden fuld af valg, hvor man kan vælge sin religion og sammensætte den frit, så er det meget forskelligt, hvor vi finder svar på disse spørgsmål. Man kan tydeligt se i fremstillingen af religion og spiritualitet i medierne, at vi mennesker søger. Og vi er ikke kræsne med, hvem vi lader guide os. Dette kan vi fx se på indslaget fra GoAften Danmark, hvor Richard Gere sidder som fortæller for Buddhismen. Dette kan måske ligefrem få nogle til at søge svar i buddhismen, fordi de er fan af Richard Gere. Altså har popularitet også en indflydelse på religion og den kan have indflydelse på vores søgen efter svar og identitet.

I dette tema er religion positivt ladet fordi det kobles med spiritualiteten, hvor menneskets søgen ses som noget positivt. Religion og religiøsitet bliver et middel i den søgen og mennesker sammensætter deres egen religion, som bliver til en slags "klippe-klistre-religion". Mennesket i dag ønsker at skabe sig selv som individ, men også som en del af en større sammenhæng. De fleste forsøger at gøre det vha. job, modetøj, bekendtskaber, tidens trends og spiritualitet. Nogle vil derfor måske fx kalde sig kristne – med et hint af buddhisme.

Men spørgsmålet er så, hvor længe man kan blive ved med at kalde noget religion – og hvornår det er spirituelt – og hvornår det går over i at være ingen af delene. Er det okkulte fx spirituelt? Og har det med religion at gøre? I observationerne gjort i denne rapport viser det sig, at der er langt mere spiritualitet i retning mod religion end der er rendyrket religion i sig selv. Vi ser fx i et indslag, at præsten ikke længere kun skal være præst men også samtalepartner i en virksomhed – for medarbejdere, som måske ikke er kristne. Præsten træder derfor for så vidt ud af sin tidligere rolle og opstår i en ny form – en virksomhedspræst – som har bestemte formål bestemt for den virksomhed, han er udsendt til. Han skal være sjælesørger for såvel religiøse som ikke-religiøse. Han skal være det, de i indslaget kalder en spirituel coach. Vi ser her at kirkens og præsternes opgave omformes til at passe erhvervslivet og her er medierne med til at fremme denne proces. For mon ikke om en eller flere, der ser dette indslag vil overveje, om netop deres virksomhed skal have en virksomhedspræst?

Det spirituelle kan let gå i et med det man kalder populærkultur. X-Files, Åndernes Magt og lignende programmer er med til at gøre det spirituelle til noget populært og folkeligt, hvor den spirituelle søgen træder i baggrunden til fordel for det okkulte. På den ene side er medierne med til at brede religion og spiritualitet så meget ud, at vi ser religionen forsvinde i baggrunden. På den anden side må vi ikke glemme, at det okkulte og overnaturlige også var fremme i Middelalderen, hvor Kirken også her kæmpede imod. Dog kæmpede kirken dengang på en anden måde, idet overbevisningen var, at det overnaturlige havde satanistiske forbindelser. I dag peger det mere i retning af, at Kirken kæmper imod, fordi det overnaturlige og okkulte bliver behandlet nærmest religiøst i medierne til fordel for de egentlige, faktiske religiøse skrifter og budskaber.

Vi ser altså her, at religion går en slags linegang i forhold til det spirituelle. Så længe det spirituelle handler om menneskets søgen og dets lyst til at bedre sig selv og oplyse sig selv, så går det fint i tråd med religion. Men i medierne hænder det ligeså ofte, at det

spirituelle kammer over i det okkulte og det overtroiske, hvor religionen kommer i baggrunden og mystikken i forgrunden. Her er det ikke så meget søgen efter sandheden, som en hunger efter mystik og uvidenhed, der tæller.

Skal vi til at definere religion og religiøsitet på nye måder?

Krig, vold, terror, kultur, popularitet. Disse begreber går tæt sammen med religion og religiøsitet i medierne. Så skal vi til at definere religion og religiøsitet på en ny måde, når vi ser, hvilken påvirkning medierne har? Der hersker ingen tvivl om, at der skal meget til at konkurrere med mediepåvirkningen, fordi netop medier i dag er blevet til en fælles oplysningskilde for alle, sådan som eksempelvis Kirken – eller for den sags skyld moskeer – var før i tiden. Religioner må derfor kæmpe for deres plads og i denne kamp ser vi, at rammerne for, hvad der er religion og religiøsitet, omformes og udvides. Præster træder ud af kirken og ind i virksomheder. Religionerne bliver sammenklistrede af forskellige livssyn og inspirationskilder, og modsætningerne mellem religioner er spændingsfyldte og får mennesker til at vælge side. Og mennesker vælger i dag mere aktivt ud fra, hvad de har lyst til, hvilket vil sige, at spørger man et menneske om hans/hendes religion, er det ikke altid nok at få retning at vide, men også hvordan man praktiserer, og om der er visse ting indenfor den retning, der udelades. Medierne er med til at skabe denne udvidelse af rammerne for religion og kan endda være med til at appellere til os mennesker ved at tale om fx bestemte religioner på en bestemt måde – det er det, vi i dag kalder reklame og i værre tilfælde propaganda. Vi ser Richard Gere tale som erklæret buddhist, hvor han netop udnytter sin popularitet til at fremme en sag. Og så kan vi se mere ekstreme tilfælde som fx. martyrvideoer fra Mellemøsten, hvor der for alvor appelleres til ikke kun det religiøse, men til menneskets inderste følelser. Og medier er gode til at vække følelser.

Alle disse følelser, der vækkes, taler kraftigt til det moderne menneske, som er søgende, og som har uendeligt mange valg. Derfor er medierne så fængende, når det kommer til menneskets søgen og derfor er medierne på én gang religioners trussel, fordi medierne præsenterer så mange alternativer, men også religioners store mulighed for at gøre opmærksom på sig selv.

Men når rammerne udvides og omformes, så er det også utrolig svært at se, hvad der er religion, og hvad der fx er en sekt. Og i denne moderne verden, hvor nogle ser de store stjerners glamourøse liv i et næstens religiøst lys, så er det ikke altid faktaoplysninger, der afgør, om noget kommer til at få religiøs status i medierne eller ej. Popstjernen Madonna dyrker fx den tro, der hedder Kabbalah. Er det en religion eller en sekt? Skuespilleren Tom Cruise dyrker Scientology – religion eller sekt? De fleste danskere ville nok umiddelbart sige, at Scientology er nærmere sekt end religion, men på grund af Tom Cruises status får Scientology samme omtale som fx Kristendommen og gennem medier, får Tom Cruise mulighed for at være fortaler for den tro, han har valgt.

Vi ser altså, at det er blevet sværere at definere præcis hvad religion og religiøsitet er – især når medierne kommer ind i billedet. Medierne er en markedsplads af indtryk, som på den ene eller den anden måde påvirker vores sind. I den måde der tales om religion og religiøsitet i medierne, dannes der i vores tanker sammenkædninger mellem forskellige udtalelser, billeder og temaer, hvilket gør, at religion – på trods af at dens rammer er blevet bredere – kommer ind i nogle meget klare temaer, som vores hjerner gennem medierne vænnes til at sammenkæde. De fleste af os er derfor vant til fx at se Islam sammenkædet med selvmordsbomber, og medierne er med til at fastholde denne sammenkædning i både ord og billeder. Med præcis denne sammenkædning bliver religion sat i et negativt lys; et lys, som fortæller, at folk er villige til at dø for deres religion – og tage uskyldige mennesker med sig i døden. Ser vi på teamet Krig/terror og religion, ser vi en tendens til, at Islam som religion ofte sættes i et negativt lyst i medierne. Der vises billeder af selvmordbomber, skrigende mennesker, blod og kaos. Kontrasten er slående, når der derefter vises billeder fra en kristen begravelse af en ung soldat. Stemningen er præget af orden og er rolig og bevægende og Kristendommen kommer derfor til at stå i et lidt mere positivt eller neutralt lys. Når disse kontraster vises, er det som oftest i nyhederne, at de står stærkest, hvorimod underholdningsprogrammerne som Aftenshowet og God-Aften Danmark viser mindre om krig, terror og vold og mere om kultur (hvor religion er indbefattet) generelt.

At definere religion og religiøsitet i medierne er svært netop på grund af ovenstående. For religion i medierne er sjældent religion i sig selv. Der er penge, politik, menneskelig søgen, had og kærlighed indblandet, som i sammensætning af billede og lyd lader os mennesker fortolke, som vi har forstand og lyst til. Hvad enten vi kan lide det eller ej, så er

medierne med til at skabe os – det moderne menneske – og dette kan bevirke at vores syn på religion og religiøsitet ændres og udvides.

Konklusion

Medier og religion kører i disse tider i vekselvirkning. Religion og religiøsitet fodrer medierne med historier og billeder, og disse formes så af medierne, som igen fodrer det moderne menneske med nye former og rammer for religion og religiøsitet. I medierne bliver religion og religiøsitet ofte mere flydende og det bliver sværere at sætte grænserne mellem, hvad der er religion, hvad der er spiritualitet, og hvad der er overtro/okkult. Der præsenteres nogle faktaoplysninger omkring de etablerede religioner som fx Kristendom, Islam og Buddhisme, men disse oplysninger præsenteres på samme måde som oplysninger om spøgelse, om sekter og om trosretninger, som er sammensatte af mange forskellige elementer fra både religion, spiritualitet og det okkulte. Religion får derfor ikke en særlig status på vores public-service kanaler som noget, der skal oplyses specielt om, hvis man skal tro ovenstående observationer. Religion i medierne bliver i stedet en slags generator for samtale og omtale af en masse andre emner, som kædes sammen med religion. Der tales således ikke om religionen i sin renhed med faktaoplysninger, men i stedet tales der om episoder, som er knyttet til religion – fx selvmordsbomber, vold, terror, spiritualitet, kultur, populærkultur og erhvervsliv. Medierne kommer til at fremstå som en stor markedsplads, hvor religion er et blandt mange tilbud. Der hersker derfor ingen tvivl om, at religion og religiøsitet må kæmpe for sin plads i medierne og i den moderne danskers liv, da mange andre ting byder ind med alternativer og nye valgmuligheder. Religion og religiøsitet må derfor være ”med på moden” for at overleve og netop i denne proces ser vi, hvordan religioner ofte omformes i medierne og sjældent står som tidløs og universel. Når vi ser på indslag om religion og religiøsitet giver de fleste af disse indslag et ligeså tidstypisk billede som modetøj, hitmusik og verdenssituationen. I nyhedsudsendelser kommer religion og religiøsitet ofte til at stå i et negativt lys, idet de fleste nyheder, hvor religion er indblandet er fra Mellemøsten, hvor vold og terror er de billeder, der hovedsagligt vises. Langt mere positivt fremstår religion og religiøsitet, når der tales om dette i aktualitetsprogrammer og underholdningsprogrammer. Her er grænserne mellem religion og spiritualitet mindre synlige og her falder fokus på individet og livet og fejringen heraf. I disse programmer kommer sammenkoblingen mellem kultur og religion også til syne på en mere

positiv måde end i nyhederne, hvor kultur og religion skiller mennesker ad, fordi politik ofte er indblandet. Her er medierne for alvor med til at tegne nogle stereotype billeder af mennesker. Når vi selv skal sidde og fortolke de billeder og den lyd, vi ser, er det fx let at koble muslimer med terror. På den måde er medierne med til ikke blot at skabe bestemte sammenhænge, men også at fastholde dem og dermed gøre det svært for mennesker at adskille sig fra bestemte opfattelser af dem og den religion, de måtte dyrke.

Religion er i medierne og medierne er i religion. Det moderne menneske skal i dag vælge mellem mange ting, når det går gennem livet i sin søgen, og her må religion og religiøsitet melde sig på banen i medierne for at overleve. Medierne er ligeledes afhængige af religion, da dette giver overskrifter og i USA også i mange tilfælde er en del af et større indtjeningsapparat. Spørgsmålet burde måske netop derfor ikke være, hvad der konkret vises, men i stedet om man er stand til at ændre de mønstre, som religion gennem medierne bliver talt ind i med lyd og billeder. Og hvad bliver konsekvensen, hvis vi ikke kan?

Perspektivering

Værd at nævne for denne rapport som en afsluttende kommentar bør være de udsendelser, som her har været under observation og analyse. Lige præcis disse udsendelser har måske ikke givet et helhedsbillede af, hvordan religion fremstår i medierne. Hvis udsendelser som fx DR Kirken havde været med i observationerne, havde man måske kunne drage nogle konklusioner, som havde været mere til fordel for fremstillingen og det at fremme religion og religiøsitet i medierne. Ligeledes kunne debatprogrammer på DR1 og TV2 måske havde givet et mere dybdegående og nuanceret indblik, men da disse programmets indhold ikke ligger fast, så ville det være svært at kunne observere på dem gennem længere tid. For en mere dybdegående analyse måtte man nok blot holde sig til DR1 og TV2 og så finde alle udsendelser omhandlende religion og religiøsitet. Her ville det måske være lettere at se på, hvilke faktaoplysninger, der kommer på bordet.

Noter

- ⁱ Hjarvard, Stig. Åndelige medier. *Det selskabelige samfund*. Forlaget Samfundslitteratur 2003. S.123-124.
- ⁱⁱ Hjarvard, Stig. Medier mellem mennesker. *Det selskabelige samfund*. Forlaget Samfundslitteratur 2003. S.10.
- ⁱⁱⁱ Hjarvard, Stig. Åndelige medier. *Det selskabelige samfund*. Forlaget Samfundslitteratur 2003. S.123.
- ^{iv} Hjarvard, Stig. Medier mellem mennesker. *Det selskabelige samfund*. Forlaget Samfundslitteratur 2003. S.9.
- ^v Hjarvard, Stig. Medier mellem mennesker. *Det selskabelige samfund*. Forlaget Samfundslitteratur 2003. S.14
- ^{vi} Hjarvard, Stig. Åndelige medier. *Det selskabelige samfund*. Forlaget Samfundslitteratur 2003. S. 124.
- ^{vii} Hoover, Steward M. Religion, Media and Identity: Theory and Method in Audience Research on Religion and Media. *Mediating Religion*, Mitchell, Jolyon, Ed; Marriage Sophia, Ed. T&T Clark Ltd. 2003. S. 11-12.
- ^{viii} Hjarvard, Stig. Åndelige medier. *Det selskabelige samfund*. Forlaget Samfundslitteratur 2003. S. 129.
- ^{ix} Hjarvard, Stig. Åndelige medier. *Det selskabelige samfund*. Forlaget Samfundslitteratur 2003. S. 120-122
- ^x Hjarvard, Stig. Åndelige medier. *Det selskabelige samfund*. Forlaget Samfundslitteratur 2003. S. 119-120.
- ^{xi} De Vries Hent. In Media Res: Global Religion Public Spheres, and the Task of Contemporary Comparative Religious Studies. *Religion and Media*. De Vries, Hent, Ed. Weber, Samuel, Ed. Stanford University Press 2001. S. 16-17.
- ^{xii} De Vries Hent. In Media Res: Global Religion Public Spheres, and the Task of Contemporary Comparative Religious Studies. *Religion and Media*. De Vries, Hent, Ed. Weber, Samuel, Ed. Stanford University Press 2001. S. 8.
- ^{xiii} De Vries Hent. In Media Res: Global Religion Public Spheres, and the Task of Contemporary Comparative Religious Studies. *Religion and Media*. De Vries, Hent, Ed. Weber, Samuel, Ed. Stanford University Press 2001. S. 9.
- ^{xiv} Derrida, Jacques. "Above All, No Journalists!". *Religion and Media*. De Vries, Hent, Ed. Weber, Samuel, Ed. Stanford University Press 2001. S. 61-63.
- ^{xv} Rickels. Laurence A. Weber, Samuel. Theory on TV: "After-Thoughts". *Religion and Media*. De Vries, Hent, Ed. Weber, Samuel, Ed. Stanford University Press 2001. S. 99.
- ^{xvi} Ramji, Rubina. Representations of Islam in American News and Film: Becoming the "Other". *Mediating Religion*, Mitchell, Jolyon, Ed; Marriage Sophia, Ed. T&T Clark Ltd. 2003. S. 65-66.
- ^{xvii} Derrida, Jacques. "Above All, No Journalists!". *Religion and Media*. De Vries, Hent, Ed. Weber, Samuel, Ed. Stanford University Press 2001. S. 63.
- ^{xviii} Rickels. Laurence A. Weber, Samuel. Theory on TV: "After-Thoughts". *Religion and Media*. De Vries, Hent, Ed. Weber, Samuel, Ed. Stanford University Press 2001. S. 94.
- ^{xix} Nancy, Jean-Luc. The Deconstruction of Christianity. *Religion and Media*. De Vries, Hent, Ed. Weber, Samuel, Ed. Stanford University Press 2001.
- ^{xx} Jørgensen, Marianne Winther. Phillips, Louise. *Diskursanalyse som teori og metode*. Siderne 31-34, 52-60, 62-67, 112-120, 126- 134, 143-202. Roskilde Universitetsforlag 1999. S. 53-58.
- ^{xxi} Wæver, Ole. "Aviser og religioner i en globaliseret verden". *Gudebilleder*. Christoffersen, Lisbet (Redaktør). Tiderne Skifter Forlag 2006. Pp.181- 208 (Normalsider: 28 sider)
- ^{xxii}

<http://www.lederne.dk/ledelseidag/Artikler/Seogeftermndogaar/2007/nr10november/hildebrandtreligionogspiritualitetiledelse.htm>